

MINORITĂȚILE ETNICE DOBROGENE ÎN CONTEXTUL POLITIC INTERNAȚIONAL DIN ANII 1945-1948

De-a lungul veacurilor teritoriul dobrogean s-a dovedit a fi o gazdă primitoare, pentru fii ai altor popoare ce au găsit aici un teren prielnic pentru activitățile lor economice și un regim politic favorabil menținerii identității lor etnice și culturale.

Relațiile dintre aceste minorități etnice și populația majoritară românească au fost normale, ele constituind un adevărat model de coexistență armonioasă a mai multor etnii, pe același teritoriu.

Cel de-al doilea război mondial avea să afecteze însă și existența minorităților dobrogene, deși Dobrogea a fost mai puțin afectată de acțiunile militare propriu-zise. Ocupația militară sovietică de după 23 august 1944, efectuat rapid și cu forțe considerabil mai mari decât în celelalte părți ale României, propaganda oficială, dar mai ales cea subversivă, zvonurile ce influențau cu precădere populația din mediul rural, aveau să marcheze puternic starea de spirit a unei populații și așa afectată de anii de război. Astfel, în cei trei ani de la încheierea războiului contra Germaniei și până la instaurarea republicii și a regimului de tip sovietic, în România, în rândul minorităților etnice dobrogene se vor manifesta tendințe separatiste și emigraționiste, pe care le vom puncta în continuare, cu referire la șase dintre aceste minorități și anume: ruso-lipovenii, evreii, grecii, armenii, germanii și turco-tătarii.

Sosirea trupelor sovietice în Dobrogea și încheierea Convenției de armistițiu, crează o situație nouă pentru populația ruso-lipovenească din Dobrogea; afinitățile datorate originii comune și probabil unei similitudini de convingeri politice, duc la apariția unui puternic curent de emigrare în U.R.S.S. Primii sunt locuitorii comunei Năvodari, județul Constanța, în majoritate lipoveni, care, în toamna anului 1944, își vând bunurile și emigrează în U.R.S.S. Emigrarea devine o psihoză generală, afectând populația din satele Jurilovca, Slava Rusă, Slava Cercheză, Sarichioi, Dunăvățul de Jos și Chilia Veche, care, din toamna anului 1944 se înscriu pentru emigrare.¹ Această activitate este surprinsă în notele informative înaintate de Legiunea de Jandarmi Tulcea către Inspectoratul de Jandarmi Constanța. De exemplu, în nota din 4 ianuarie 1945, se afirma că "o parte din populația lipovenească din comuna Jurilovca, ar fi adresat printr-un delegat sovietic o cerere direct la Moscova, prin care solicită de a li se îngădui emigrarea în U.R.S.S. Această cerere ar fi fost aprobată de U.R.S.S. și în urma aprobării, s-ar fi înscris un număr de 350-400 lipoveni. În realitate, scopul adevărat al acestor

ra nu ar fi plecarea în U.R.S.S. ci numai pretextul de a se sustrage de la concentrare, deoarece în cazul că sunt chemați de unități, invocă motivul că sunt înscrși pentru emigrare. Această situație se mai prezintă și în alte localități cu populație lipovenească: comuna Slava Rusă, Slava Cercheză etc."²

Activitatea partidului comunist în rândul minorităților reiese din nota întocmită la 11 ianuarie 1945: "Raportăm că în localitățile cu populație minoritară din acest județ (ruși și lipoveni), se face propagandă intensă pentru înscrierea tinerilor între 19 și 30 de ani, în Divizia de voluntari "Tudor Vladimirescu". Propaganda se face de către numitul Vintilă Voinea, membru al Partidului Comunist, iar înscrierea se face la sediul organizației P.C. din Tulcea (...) . Cei ce se înrolează vor urma o școală și li se fac promisiuni că după terminarea războiului, această Divizie va forma o armată politică și fiecărui voluntar i se vor încredința funcții speciale. Până în prezent s-au înscris voluntari tineri din comunele Dunăvățului de Jos, Murighiol, Mahmudia și alte localități ce nu s-au putut încă verifica. Primul detașament de voluntari pleacă azi 11 ianuarie 1945. Informație sigură."³ Următoarea notă informativă (1327), din aceeași zi (11.01.1945) se referea la emigrarea populației slave: "Raportăm că și din comuna Carcaliu s-au înscris un număr de circa 150 lipoveni pentru emigrarea în Rusia. Emigranții din România urmează a fi colonizați pe malul Volgăi, în regiunea unde a fost o populație de origine germană și care cu ocazia războiului, a fost evacuată în Siberia. Din comuna Carcaliu s-au ales delegați pentru a recunoaște regiunea de colonizare, numiții Sevatian T. Ivanov și Vasile T. Bujor. Data plecării nu s-a fixat, însă va fi probabil în luna mai 1945."⁴ Câteva zile mai târziu, la 25 februarie 1945, se menționează și zvonurile vehiculate în zonă: "Populația de origine rusă și lipovenii din comuna Sarichioi și orașul Tulcea zvonesc că în viitoarele alegeri toată populația din județele Tulcea și Constanța, va da votul Partidului Comunist și că pentru aceasta va fi și concursul Armatei Sovietice. Tot aceștia zvonesc că aceste două județe vor fi alipite U.R.S.S.-ului."⁵ Din nota informativă nr. 1440/25.02.1945, aflăm că în comuna Slava Rusă, "individul Boris M. Lazăr face propagandă intensă printre populația de origine rusă și lipovenească, în sensul de a emigra în U.R.S.S. Până în prezent în urma propagandei făcute s-au înscris un număr de circa 80-90 locuitori, care sperând că plecarea va fi în luna martie a.c. au început să-și vândă casele și terenurile. Populația românească se arată cam îngrijorată pentru faptul că cei care s-au înscris pentru emigrare s-au exprimat ca la plecare se vor răzbuna pe români și autorități."⁶ Un plutonier sovietic ce își petrecea concediul în acea perioadă în comuna Murighiol, fiind logodit cu o localnică, făcea și el propagandă în sprijinul emigrării în U.R.S.S., "spunându-le că în Rusia vor trăi mult mai bine, deoarece România urmează a fi sectuită de toate bunurile pentru a se achita de datoriile prevăzute în Convenția de Armistițiu. De asemenea le mai spune că la plecare își pot transporta toate bunurile, chiar și materialul lemnos al caselor pe care ar trebui să le strice. În urma propagandei făcute s-au înscris un număr de circa 30-40 locuitori."⁷ Propaganda separatistă se manifesta și ea, în vara

anului 1945, după cum constată o notă a Legunii de Jandarmi Tulcea, la 30 iulie 1945: "În mai multe localități cu populația rusă și lipoveană din județul și orașul Tulcea, s-a început o campanie de propagandă pentru alipirea Dobrogei la Uniunea Sovietică, campania dusă de acești minoritari. Anumiți agenți umblă prin comune și întocmesc liste de locuitori care doresc acest lucru. Cazuri de asemenea natură au fost semnalate până în prezent în comuna Telița, unde numitul Spiridon Zinca s-a dus la Mănăstirea Celic Dere și a îndemnat pe călugărițe a se înscrie pe lista de optare pentru U.R.S.S., fapt petrecut în seara zilei de 23 iulie a.c. și, tot în aceeași zi, consăteanul său, Eftim Nicolov a umblat cu altă listă prin comuna Telița, unde a obținut mai multe semnături din partea locuitorilor. În comuna Lascăr Catargiu ni s-a semnalat că s-ar fi întocmit chiar și un memoriu în acest sens, pe care printr-un delegat l-ar fi trimis la București.

Agentii de propagandă afirmă că locuitorii care nu optează pentru alipirea Dobrogei la Uniunea Sovietică vor fi trecuți în Muntenia, deoarece Dobrogea rămâne a rușilor. Pentru ziua de 29 iulie a.c. s-a preconizat o manifestație de stradă, în acest sens, în orașul Tulcea, însă datorită măsurilor luate de Poliție și Prefectură, nu a mai avut loc."⁸ La sfârșitul lunii mai 1945, Ioachim Vavilov, motorist la I.N. C.O.P. Tulcea, începe o propagandă intensă în rândul populației de origine slavă, pentru a se cere anexarea Dobrogei la U.R.S.S. Pe fondul unei nemulțumiri generale a acestei minorități, cauzate de cererile de diferite bunuri prevăzute de Convenția de Armistițiu (cereale, vite cornute, cai etc.) și la care refuzau să contribuie (sate întregi ca Jurilovca și Slava Rusă), motivând că vânduseră tot în vederea emigrării, ceea ce era în parte adevărat, dar și că "au suferit în timpul regimurilor de dictatură din România și acum ar trebui scutiți," pe acest fond deci, ideea anexării apare ca o soluție salvatoare. Astfel, în luna iulie 1945, ia ființă la Tulcea, "Comitetul Național de Eliberare Rusă", având ca scop anexarea Dobrogei la U.R.S.S. O delegație a acestui Comitet, condusă de Dionisie Dumitru (Dimitrov), președintele comisiei locale a sindicatelor unite, Dumitru Borisov, secretarul sindicatului Port-Transport, Ioachim Vavilov (agitator) și Feodor Perevezov, casierul Cooperativei "Victoria" din Tulcea, s-a prezentat imputernicitului Subcomisiei Aliate de Control din Tulcea, cu o cerere bătută la mașină, în limba rusă, prin care solicita anexarea Dobrogei la U.R.S.S. La începutul lunii august 1945, același Comitet a lansat un manifest intitulat "Soluția problemei naționale în România", în care se invoca dreptul la autodeterminare al naționalităților conlocuitoare, ce putea merge până la despărțirea de statul român. Un apel redactat de același comitet chema populația de origine rusă, la o mare întrunire publică, ce urma să aibe loc în ziua de 19 august 1945, în orașul Tulcea. Datorită măsurilor luate de organele polițienesti, ea nu a mai avut loc. Afecțați de arestarea agitatorului Ioachim Vavilov și de anchetarea celorlalți membri ai Comitetului, conducătorii acestei mișcări separatiste au solicitat ajutorul Comisiei Aliate de Control, care însă i-a refuzat, lăsând soluționarea cazului pe seama autorităților române.⁹ În urma măsurilor

luate de autorități, în legătură și cu cele sovietice, la începutul anului 1946 se constata că populația de ruși și lipoveni părea "a fi intrat pe drumul legalității", se spunea într-un buletin informativ al Inspectoratului de Jandarmi Constanța, adăugându-se că "această categorie de cetățeni, în această perioadă (16-31 martie 1946) nu a mai săvârșit acte de violență contra autorităților."¹⁰ Un fenomen îngrijorător însă era raportat în buletinul ce analiza situația din perioada 30 aprilie-31 mai 1946: "Legiunea de Jandarmi Tulcea semnalează că populația de origine rusă din acel județ și în special cei care s-au înscris să plece în Rusia, insultă populația română, făcându-i "țigani" și spunându-le să plece din Delta, că acolo este pământ rusesc. Din această cauză populația din Delta Dunării este foarte nemulțumită și discută nevaforabil faptul că, de către autoritățile de resort nu se ia nici o măsură în acest sens."¹¹ La începutul lunii iunie a anului 1946, un grup de muncitori din toate categoriile, a încercat să constituie un nou comitet de eliberare, sub denumirea "Comitetului Național de Eliberare Slavă", ce urmărea aceleași scopuri ca și fostul C.N.E.R.¹² Fenomenul emigrării clandestine se accentuează în cursul anului 1947. În cursul lunilor martie și aprilie 1947, mai mulți locuitori lipoveni din comunele Telița, Carcaliu, Mamcearca, Șistovca și Pardina, jud. Tulcea, solicitaseră Legiunii de Jandarmi de la Tulcea, certificate de bună purtare, pentru a putea emigra în U.R.S.S. Fără a mai aștepta aprobarea forurilor competente, toți emigranții fiind pescari de meserie, și-au camuflat bagajele sub uneltele de pescuit, în bărci și au trecut frontiera clandestin, pe la punctul "Balta Pisicii", fiind prinși de grănicerii sovietici. Aflăm din nota informativă nr.128 din 3 mai 1947 a Legiunii de Jandarmi Tulcea, că "parte din aceste persoane au declarat grănicerilor sovietici că sunt persecutați de către autoritățile române, iar o parte au declarat că au fost nevoiți să părăsească țara din cauza foametei ce există în România și pentru care nu se ia nici o măsură de către autoritățile române. În prezent sunt foarte nemulțumiți deoarece au vândut tot ce au avut și acum au rămas pe drumuri. Au fost sfătuiți de grănicerii sovietici ca pentru orice neajuns sau șicană din partea autorităților române să se adreseze Consulatului Rus din România. Aceste plângeri au fost făcute în majoritate de către cei certați cu justiția și autoritățile statului.¹³ La data de 22 aprilie 1947, autoritățile sovietice din orașul Reni, au predat postului de jandarmi din comuna I.C. Brătianu, un număr de 435 persoane, în majoritate din comunele amintite mai sus, precum și din comuna Ghindărești, jud. Constanța.¹⁴ Trecerea frontierei se făcea cu ușurință și datorită faptului că grănicerii români nu păzeau linia Dunării, atât ca urmare a unor ordine mai vechi, cât și pentru că efectivul de grăniceri al Companiei a 7-a era de numai 73 de oameni și nu de 200, cum considera necesar comandantul ei, pentru pichetarea Dunării.¹⁵ Paralel se înregistrează și fenomenul invers, unii cetățeni sovietici trecând în Dobrogea pentru a-și vizita rudele sau a căuta de lucru, așa cum s-a întâmplat cu familia Bacov și alte persoane venite în comuna Letea Română și căutate apoi de jandarmi în aprilie 1948, prin tot județul Constanța.¹⁶ În unele cazuri grănicerii sovietici urmăreau acești

fugari pe teritoriul românesc (de ex. la 19.01.1947, când au prins o familie venită din U.R.S.S. în com. Parcheș, jud. Tulcea).¹⁷

În martie 1948, raportul Legiunii de Jandarmi Tulcea, consemna că: "locuitorii înscriși pentru a pleca în U.R.S.S. discută că nu vor pleca, deoarece au auzit că cei plecați nu o duc așa de bine."¹⁸ Factorul economic apare mereu ca justificare a tendinței de emigrare; aflăm din raportul pe luna iunie 1948 al Inspectoratului de Jandarmi Constanța, că: "Lipovenii din comuna Sarichioi, jud. Tulcea, au făcut o cerere la Consulatul Sovietic, prin care au cerut să fie repartiați cât mai urgent în U.R.S.S., pentru motivul că în România nu le mai cuvine a mai trăi întrucât în majoritate sunt pescari iar Rompescaria le-a puns condiții grele referitoare la pescuit."¹⁹ Cât privește factorul politic se observa în alt raport asemnător, că: "Populația de naționalitate rusă din acest județ, în majoritate s-a încadrat în Partidul Muncitoresc Român. În principiu însă nu se poate conta pe sinceritatea lor, deoarece în tot timpul au dus o politică de opoziție, și în cazul că nu vor fi satisfăcuți în aspirațiile lor - pescuitul liber în Deltă, fără nici o restricție, garantarea autonomiei Deltei, ceea ce e greu de realizat, desigur că îi va face să se mențină tot în opoziție."²⁰

Problemele legate de repatrierea locuitorilor de origine slavă, cetățeni ai Statului Român au fost clar exprimate de M. Enescu, prefectul județului Tulcea, într-un raport înaintat Ministerului Afacerilor Interne la 8 decembrie 1947 și reluat apoi în cursul anului 1948, situația rămânând neschimbată. Iată, pe scurt aceste probleme: "Ofițerii sovietici delegați cu această operațiune continuă a se prezenta în comunele cu populație de origine rusă unde fac înscrieri sau pregătesc imbarcarea locuitorilor înscriși anterior. Acești delegați, în executarea însărcinării ce au, lucrează fără a lua contact cu prefectura, cu organele subalterne ei ci numai cu locuitorii care doresc a se repatria, precum și cu delegații acestora. Din această cauză autoritățile comunale nu sunt în măsură a cunoaște condițiile în care se fac înscrierile, numărul exact al celor înscriși și bunurile pe care urmează să le ridice repatriatul cu el. "Până la acea dată se făcuseră înscrieri în 14 comune, pentru 1141 familii, din care se repatriaseră 941 familii cu 4144 suflete. În urma lor rămăseseră 486 gospodării în bună stare, 36 gospodării lăsate în stare rea și 93 distruse, precum și 613,59 ha teren arabil, 12,24 ha livezi de pomi, 44,10 ha de vii hibrizi și două mori de vânt."²¹ Se cerea a se interveni pe lângă Guvernul Sovietic "pentru a se lucra în echipe mixte, a nu se distruge bunurile abandonate, stabilindu-se și situația lor juridică, precum și obligațiile pe care cetățenii respectivi le mai aveau față de Statul Român sau unele instituții bancare. Din câte cunoaștem, aceste cerințe au rămas fără răspuns.

Și în rândurile comunității evreiești din Dobrogea se manifesta în acea perioadă tendință de emigrare. Paradoxal însă, după ce România trece la 23 august 1944 de partea Națiunilor Unite, fluxul de emigranți evrei prin portul Constanța, scade. În bună măsură aceasta se datora neînțelegerilor dintre marile puteri privind situarea viitorului cămin evreiesc. În acest sens,

Consulatul Turc din Constanța se adresa la 16 ianuarie 1945 Căpităniei portului Constanța, astfel: "întrucât garanția dată de către ambasada britanică din Ankara cu privire la viza palestiniană a emigranților evrei a fost ridicată, nici din partea noastră nu se va mai acorda viză de tranzit prin Turcia la acești emigranți."²² Ceva mai târziu, la 24.02.1945, Ministerul Afacerilor Străine făcea cunoscut Direcției Generale a Poliției, că "nici un emigrant evreu nu poate părăsi țara fără autorizația prealabilă a Comisiei Aliate de Control."²³ Cu toate acestea transporturile se reiau și la 6 mai 1946 vasul "Smirni" părăsea portul Constanța, având la bord emigranți evrei, pentru ale căror condiții sanitare normale intervenise și secția Constanța a Comitetului Democrat Evreiesc.²⁴

La Constanța ființa în acea vreme deci, o secție a Comitetului Democrat Evreiesc, ce reunea reprezentanți ai partidelor politice din partea stângă a eșichierului politic (de origine evrei) și ai celor două organizații sioniste ce acționau legal atunci (Organizația Sionistă și Noua Organizație Sionistă), comunitatea israelită de rit spaniol și cea de rit occidental, asociața sportivă Macabi etc.²⁵

În ceea ce privește rolul politic intern al minorității evreiești, remarcăm un raport al Legiunii de Jandarmi - Tulcea, din care aflăm: "În ziua de 12 mai 1946, un grup de 16 tineri, băieți și fete, de naționalitate evrei, originari din Galați, care fac parte din ferma "Mișcarea Sionistă Socialistă, au venit în comuna I.C. Brătianu, cu scopul de a educa tineretul, învățându-l agricultura și pescuitul. Vor rămâne în această comună până în toamnă, în care timp vor ține conferințe agricole, culturale, șezători, serate și serbări câmpenești. Populația din sat nu vede cu ochi buni și comentează spunând că aceștia nu fac altceva decât școala de a conduce colhozurile."²⁶

Raportul privind activitatea C.D.E. - Constanța, în perioada mai-iunie 1946, menționează la punctul Organizatoric: "C.D.E. devenind Frontul Unic Evreiesc, fără a-și modifica structura, câștigă participarea activă a grupărilor sioniste pe care le reprezintă Organizația Sionistă. La obiectivele C.E.D. care continuă a exista, reprezentând evreii din partidele P.C.R., P.N.P., P.S.D., P.N.T. și comunitățile, se adaugă și dezideratele specifice maselor evreiești."²⁷

La 11 noiembrie 1946, Frontul Unic Evreiesc din Constanța era înștiințat de Noua Organizație Sionistă "Bethar" din Constanța, de hotărârea lor de a le sta la dispoziție în cadrul alegerilor "și a da tot concursul Blocului Partidelor Democratice."²⁸

În primăvara anului 1947 se afla în România dr. Schwartz, directorul general al JOINT-ului pentru Europa căruia i s-au adus la cunoștință cererile C.E.D. față de acțiunile sale în România; în esență se cerea: "ca Joint-ul să facă mai puțin opera filantropică și mai mult o acțiune de restratificare, prin aducerea de mașini, unelte, crearea de cooperative de producție, înființarea de școli de meserii, ucenici etc.; ca ajutoarele propriu-zise să fie date mai mult în natură, grâu, porumb, ulei, săpun, medicamente, îmbrăcăminte etc.; ca în conducerea Joint-ului din România să facă parte și reprezentanți ai

organizațiilor evreiești cu rădăcini adânci în masa evrească, în special acea masă care necesită ajutorul acestuia.²⁹ În martie 1948, se constituia la Constanța organizația de tineret muncitoresc sionist "Hehalutz" care grupa mișcările similare din oraș: "Dror Habonim Ken" "Kibutz Hachșara", "Borohovia", "Hașomer Hazair"; "Bnei Avoda", "Cordona" și "Busselia". Ea urma să centralizeze și coordoneze "întreaga activitate sionistă haluțiană mișcărilor încadrate."³⁰ Proclamarea Statului Israel prilejuiește manifestări omagiale și religioase, la Templul din Constanța, str. Rosetti nr. 231, în același timp, în adunările diverselor secțiuni se prelucrau tezele propagandistice despre evrei din U.R.S.S. - "Birobidjanul în curs de a deveni republica evrească",³² sau despre lupta de clasă din noul stat Israel. Tot la Constanța mai acționau "ca parte integrantă a Comitetului Democrat Evreesc, Partidul Sionist Socialist ICHUD, L.A.A POALEI ZION și MISMAR, strânse în Blocul Palestinei Muncitoare, secțiunea Constanța. În concluzie, se poate constata o integrare clară în viața politică românească în direcția procomunistă și, în același timp, o menținere, la diverse intensități a curentului sionist.

Locuind în majoritate în orașul Constanța, armenii constituiau în anul 1945, o comunitate ce număra circa 900 de persoane și se ocupa în principal cu comerțul. De religie creștină, sosiți în România din secolele XIV și XVI, din Rusia și Turcia, armenii aveau la Constanța o școală primară mixtă, o biserică de rit gregorian, formând o comunitate importantă în viața economică a orașului. În statisticile oficiale ei apar ca apatrizi, fiind poseori de un anumit tip de certificate de identitate, așa-numitele certificate "Dr. Nansen", pe care în anul 1945, le-au putut preschimba în cartele de identitate românești.³³

La 25 august 1945, se constituia asociația politică "Frontul Armeniei" cu tendințe declarate democrat-progresiste.³⁴ Treptat, se subordonează P. Comunist, ale cărui documente se prelucrau în celele sale. Iată în ce consta activitatea organizației "Frontul Armeniei" de la Constanța, în vara anului 1945: Munca politică. 1) Înglobarea tuturor armenilor în Frontul Armeniei și apropierea lor de Armenia Sovietică; 2) Repatrierea tuturor armenilor în Armenia Sovietică. Se țin cercuri de lămuriri marți și vineri, idem și la tineret; 5) De două ori pe săptămână se țin cursuri de limba rusă și armeană.³⁵ La 1 iunie 1945, se raporta: "S-a dus munca pentru repatriere a membrilor în Armenia Sovietică, la care s-au înscris 230 familii.(...) Am introdus trei tovarăși din Constanța în Comitetul Central al Frontului Armeniei din București, dintre care doi au plecat în Armenia Sovietică, la Congresul ce are loc pentru alegerea unui patriarh."³⁶ Raportul de activitate pe luna februarie 1946 ne oferă o imagine clară a rolului îndeplinit de această organizație: "Numărul membrilor: 736, din care 168 membri de partid. Acțiuni de partid sau pornite din inițiativa membrilor: ședințe regulate cu prezență 75-80%, prelucrarea materialului dat, începerea traducerii în lb. armeană a statutului P.C.R. și a raportului tov. Gheorghiu-Dej. În urma unor directive primite din Armenia Sovietică, s-au ales: Comitetul de repatriere format din 7 membri de partid și două comitete financiare (unul pentru muncitori și unul pen-

tru bogătași) care strâng un fond de repatriere (...) S-a politizat la maximum repatrierea care va avea loc după toate probabilitățile în luna mai, fapt ce face ca sediul să fie plin de oameni care se grăbesc a se înscrie, iar ultimul locuitor dorește să contribuie cât de puțin la fondul de repatriere."³⁷ Primul lot de 500 de armeni din Constanța s-a repatriat în ziua de 2 august 1946, când au părăsit portul Constanța la bordul unui vapor sovietic.³⁸ În sprijinul acestui curent acționa și ziarul "Cuget Liber", care prelua un articol al lui Stalin despre Armenia, publicat de "Pravda" la 4 decembrie 1920. "Să știe toți acei care trebuie să știe că așa numita "Chestiunea Armeană" asupra căreia zadarnic și-au bătut capul lupii bătrâni ai diplomației imperialiste, a fost s-o soluționeze numai regimul sovietic."³⁹ Se pare însă, credem noi acum, că pe căi ascunse, armenii din Constanța au aflat de adevăratele condiții ce îi așteptau în Armenia Sovietică și au renunțat la această aventură.

Populația greacă din Dobrogea locuia cu precădere în mediul urban, (cca 2000 în orașul Constanța și 1680 în orașul Tulcea), comunitatea elenă deținând bisericii, școli și asociații sportive și culturale. Un raport al Chesturii Poliției Constanța, din anul 1946 considera că "populația greacă din regiune fiind compusă din persoane care se ocupă în marea majoritate cu comerțul, are o situație materială bună și este în general refractară unui regim social și politic progresist."⁴⁰ Totuși, la Constanța se formează o asociație democrat-profesionistă, denumită pe rând : Uniune Democratică Elenă, Uniunea Patriotică Elenă și Frontul Eliberării Greciei (E.A.M.) - secția din România, sub. cent. Constanța. Aceasta din urmă, convoacă în ziua de 25 iulie 1948 toți grecii din Constanța, la sala Elips (botezată Teatrul "Filimon Sârbu"), unde urma să se facă "o expunere a situației din Grecia, de către un reprezentant al Armatei Democratice Grecești."⁴¹ Uniunea Patriotică Democratică elenă, din Constanța, va lua în septembrie 1948, inițiativa unei strânse colaborări cu celelalte organizații ale minorităților din Constanța: Frontul Armeniei, Frontul Democrat Musulman, Comitetul Democrat Evreesc și Uniunea Populară Albaneză.⁴² La 21 noiembrie 1948 se desfășura o altă conferință la fostul teatru Elips, unde avea să vorbească "tovarășul Apostolu Lefteri", responsabilul misiunii Guvernului Democrat al Greciei Libere."⁴³ În ceea ce privește poziția sa față de noul regim politic din România, aceasta reiese clar din textul Circularii nr. 35 a Federației Uniunilor Democratice Elene din R.P.R. din 03.09.1948: "Vă facem cunoscut că în Ședința extraordinară a Biroului executiv al Federației din 24 crt. s-a luat în discuție chestiunea despăgubirilor ce urmează a se plăti de Statul Român supușilor străini, conform art. 25 din Tratatul de pace. Hotărârea a fost: întrucât pagubele acestea au fost provocate în urma războiului hitlero-antonescian, iar în prezent R.P.R. merge în refacere și dezvoltare, iar statul român sprijină efectiv elementul grec din R.P.R., cum de altfel vă este cunoscut, renunțăm la aceste despăgubiri . (...) Veți publica în presa locală această hotărâre și veți propaga în mase, ca acei ce au depus cererile la Legislația Elvețiană să le retragă și să facă declarație scrisă, pe care ne-o veți trimite."⁴⁴

Comunitatea germană din Dobrogea se repatriase în bună parte, conform convenției din 1940, dar prăbușirea Germaniei i-a determinat pe mulți din această categorie să se întoarcă la căminurile lor, unde, conform raportului Prefecturii Constanța, pe luna iunie 1945, "în conformitate cu dispozițiile în vigoare, organele jandarmeriei și polițienești, după prealabile cercetări, i-au trimis în lagăre de concentrare."⁴⁵ În luna iulie 1945, 14 familii cu un număr de 53 de persoane, trecuți prin Comisia de triere de la Arad, se întoarseră în jud. Constanța.⁴⁶ Până la data de 25 aprilie 1946, numărul cetățenilor români de origine germană întorși din Germania se ridica, în jud. Constanța, la 1383, din care: 241 bărbați, 404 femei și 738 copii.⁴⁷ Dintre germanii repatriați un număr de 17 bărbați și 26 femei erau repartizați pentru munci la diferite instituții publice (o rafinărie de ulei din Constanța, Șantierul Naval Agigea, Cercul Teritorial Tulcea etc.).⁴⁸ (la 23.01.1946). La 1 aprilie 1946, conform ordinului Chesturii de poliție Constanța, se "înceta orice urmărire contra categoriilor de germani reîntorși din Germania și aflați deja în țară, care nu se încadrează în dispozițiunile de a fi trimiși la munca obligatorie."⁴⁹ La 1 iunie 1946, populația germană "formată în majoritate din repatriații din 1940, reveniți în țară, care se ridică la un număr de 1805, se găsesc pe teritoriul rural (Conform unei note informative a Inspectoratului de jandarmi Constanța) și sunt supravegheați; nu s-a semnalat nici un fel de activitate a acestora pe tărâm politic."⁵⁰ La ordinul Direcției generale a Poliției, în seara zilei de 18 martie 1947 pleca din gara Medgidia un tren compus din 33 de vagoane cu 934 persoane repatriați pentru Germania.⁵¹ În urma acestui transport mai rămăseseră pe raza Inspectoratului de Jandarmi Constanța, un număr de 388 cetățeni de origine germană, provenind mai ales din localitățile Cogealac, Cobadin, Ferdinand și Tuzla.⁵²

În ceea ce privește activitatea comunității musulmane din Dobrogea, se poate constata că au existat două organizații distincte, cu scopuri diferite. Astfel, înainte de război a luat ființă în România o filială a organizației Kurultai, ce își avea sediul în Turcia și milita pentru emigrarea turcilor din România în Turcia. Ea era condusă de muftiul Sadâc İbrahim din Constanța, ulterior președinte al refugiaților tătari veniți din Crimeea. Acuzat de fosta sa soție, că ar fi terorizat și escortat populația tătară din Simferopol și Odesa, Sadâc İbrahim era apărât de referințele date de jandarmii postului Domnița Elena, pe raza căruia se ocupa la acea dată cu grădinăritul.⁵³

Mișcarea naționalistă pan-turanică a luat ființă în județul Constanța, în anul 1937, sub conducerea avocatului Mustegip Hagi Fazal și fratelui său Negep, din comuna Tâtaru, acesta din urmă conducând mișcarea, după fuga fratelui său în Turcia, imediat după 23 august 1944. Scopul acestei mișcări era eliberarea ținuturilor tătarești din U.R.S.S. și crearea unui stat turco-tătar. Mișcarea scotea în 1947 o revistă "Emall" și se bănuia că primea și publicații din străinătate. În general la populația turco-tătară se observă evoluția stării de spirit în funcție de situația internațională. Astfel în raportul pe luna iunie 1945, întocmit de Inspectoratul general administrativ Constanța, se spune: "Populația de origine turcă își manifestă îngrijorarea că

prezența trupelor sovietice pe teritoriul dobrogean se datorește unei măsurii de prevedere în eventualul conflict ce s-ar putea naște în chestia strâmtoarelor." La 1 iulie 1947, Legiunea de Jandarmi Constanța, era informată că în special "în comunele cu populație turcă, s-a răspândit de către agenții din afară, o broșură cu caracter antidemocratic și antisovietic, pe coperta căreia este desenat conturul Turciei în formă de cetate închisă, iar ostași din armata sovietică căutând poarta în jurul ei. Această broșură se crede că nu lipsește de la nici un hogaș turc."⁵⁵

În concluzie, se poate spune că primii ani postbelici, 1945-1948 au însemnat și perioada de reșezare a zonelor de influență, de impunere a politicilor dorite de marile puteri în această zonă, crizele apărute, ca cea din Turcia sau cea din Grecia afectând starea de spirit a popoarelor balcanice și nu numai. Tendințele de exacerbare a sentimentelor naționale, firești în astfel de momente se vor atenua pe măsură ce noile așezări politice se vor fundamenta.

NOTE

1. Arhivele Naționale-Constanța, fond Chestura Poliției Constanța, dosar 40/1945-1951, f. 549.
2. *Ibidem*, fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 17/1945, f. 168.
3. *Ibidem*, f. 173.
4. *Ibidem*, f. 188.
5. *Ibidem*, f. 36.
6. *Ibidem*, f. 28.
7. *Ibidem*, f. 29.
8. *Ibidem*, f. 633.
9. A.N.Ct., fond Cheatura Poliției Constanța, dosar 40/1945-1951, f. 509-510, fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 19/1945, f. 393.
10. A.N.Ct., fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 20/1946, f. 19.
11. *Ibidem*, f. 33, 34.
12. A.N.Ct., fond Chestura Poliției Constanța, dosar 40/1945, f. 550.
13. A.N.Ct., fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 34/1947, f. 521.
14. *Ibidem*, f. 520, 524.
15. A.N.Ct., fond Inspectoratul General Administrativ Constanța, dosar 21/1947, f. 84-86.
16. A.N.Ct., fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 34/1947, f. 371.
17. *Ibidem*, fond Inspectoratul General Administrativ Constanța, dosar 21/1947, f. 86.
18. *Ibidem*, fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 40/1948, f. 43.
19. *Ibidem*, f. 117.
20. *Ibidem*, f. 65.
21. *Ibidem*, fond Inspectoratul General Administrativ Constanța, dosar 2/1948, f. 130-133.
22. *Ibidem*, fond Inspectoratul regional de poliție Constanța, dosar 88/1944-1945, f. 85.
23. *Ibidem*, f. 106.
24. *Ibidem*, Comitetul Democrat Evreesc, dosar L+L 1/1946-1948, f. 4.
25. *Ibidem*, f. 3.
26. *Ibidem*, fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 27/1946, f. 229.
27. *Ibidem*, Fond Comitetul Democrat evreesc, dosar 3/1946-1947, f. 296.
28. *Ibidem*, *Ibidem*, dosar 1/1946-1948, f. 19.
29. *Ibidem*, *Ibidem*, dosar 3/1946-1947, f. 63.
30. *Ibidem*, *Ibidem*, dosar 1/1946-1948, f. 71.

31. *Ibidem, Ibidem*, f. 93.
32. *Ibidem, Ibidem*, dosar 4/1947-1948, f. 103-106.
33. *Ibidem*, fond Chestura poliției Constanța, dosar 32/1945, f. 304.
34. *Ibidem, Ibidem*, dosar 40/1945-1951, f. 533.
35. *Ibidem*, fond Frontul democrat Armean, dosar 1/1945-1952, f. 213.
36. *Ibidem, Ibidem*, f. 20.
37. *Ibidem, Ibidem*, dosar 10/1946, f. 1.
38. *Ibidem*, fond Chestura Poliției Constanța, dosar 40/1945-1951, f. 553.
39. "Cuget liber", 2 decembrie 1945.
40. A.N.Ct., fond Chestura Poliției Constanța, dosar 40/1945-1951, f. 552.
41. *Ibidem*, fond Comitetul Democra Evreesc, dosar 1/1945-1948, f. 109.
42. *Ibidem*, fond Comitetul Democrat Grec, dosar 4/1948, f. 25.
43. *Ibidem, Ibidem*, f. 102.
44. *Ibidem, Ibidem*, f. 238.
45. *Ibidem*, fond Inspectoratul General Administrativ Constanța, dosar 23/1945, f. 43.
46. *Ibidem, Ibidem*, dosr 20/1945, f. 2.
47. *Ibidem*, fond Legiunea de Jandarmi Constanța, dosar 10/1946, f. 32.
48. *Ibidem*, fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 25/1946, f. 22.
49. *Ibidem*, fond Chestura de Poliție Constanța, dosar 38/1946-1947, f. 1.
50. *Ibidem*, fond Inspectoratul de Jandarmi Constanța, dosar 27/1946, f. 248.
51. *Ibidem, Ibidem*, dosar 34/1947-1948, f. 350, 357.
52. *Ibidem, Ibidem*, f. 349-354.
53. *Ibidem, Ibidem*, dosar 21/1946, f. 182.
54. *Ibidem*, fond Inspectoratul General Administrativ Constanța, dosar 23/1945, f. 42.
55. *Ibidem*, fond Legiunea de Jandarmi Constanța, dosar 57/1947, f. 14.

LES MINORITÉS ETHNIQUES DOBROUDJIENNES DANS LE CONTEXTE POLITIQUE INTERNATIONAL DES ANNÉES 1945-1948

Résumé

L'auteur se propose de présenter les minorités ethniques dobroudjiennes dans le contexte politique international des années 1945-1948.

On y relève les tendances d'émigration d'origine slave et d'origine juive. L'article offre aussi des informations pertinentes sur les communautés grecque, arménienne, allemande et turco-tatare.